

BIBLIOTECA, COVID-19 ȘI TIMPUL POLIȚELOR DE PLĂTIT

Vera OSOIANU,
Biblioteca Națională a
Republicii Moldova

Rezumat: *Articolul demonstrează că biblioteca poate fi utilă comunității ca instituție de încredere în perioada pandemiei, provocată de COVID-19. A venit timpul, specifică autorul, ca bibliotecarii să demonstreze în practică cum funcționează biblioteca în condiții de forță majoră. Articolul oglindește experiențele reprezentative ale bibliotecilor din străinătate, orientând bibliotecarii de a fi prezenți în spațiul virtual, a contribui la informarea corectă a comunităților.*

Cuvinte-cheie: *COVID-19, biblioteca în condiții de criză, spațiu virtual.*

Abstract: *The article demonstrates that the library can be useful to the community as a reliable institution during the pandemic caused by COVID-19. The time has come, the author specifies, for librarians to demonstrate in practice how the library works in terms of force majeure. The article reflects the representative experiences of libraries abroad, guiding librarians to be present in the virtual space, to contribute to correct information of the communities.*

Keywords: *COVID-19, library in crisis conditions, virtual space.*

În ultimele decenii, odată cu modernizarea și extinderea tehnologiilor și a Internetului, bibliotecarii s-au aflat într-o febrilă goană de căutare a identității, de explorare și experimentare a noilor metodologii și tehnici de activitate pentru a demonstra vitalitatea, relevanța și impactul bibliotecii asupra membrilor comunității din aria de servire. Așa au apărut conceptele biblioteca hibrid, biblioteca a treia casă, biblioteca lucrurilor, biblioteca – centru de învățare pe tot parcursul vieții, biblioteca – centru comunitar, biblioteca – centru tehnologic, biblioteca – centru de informare, biblioteca în ajutor implementării Agendei ONU 2030 etc.

Toate ideile și conceptele noi au fost și sunt în continuare dictate de necesități. Bi-

bliotecarii sunt prin tradiție foarte inventivi. În condiții optime de activitate și de liniște, aceștia au demonstrat că biblioteca poate fi utilă comunității ca instituție de încredere, care poate contribui la îmbunătățirea calității vieții oamenilor – misiunea supremă a bibliotecii. Total neașteptat, a venit timpul ca bibliotecarii să demonstreze în practică cum funcționează biblioteca în condiții de forță majoră. Presa de specialitate relatează de mai mulți ani despre strategiile bibliotecilor de activitate în condiții de criză, mai ales în bibliotecile din țările care foarte des se confruntă cu calamități naturale: uragane, inundații, incendii etc. Noi, până acum, am fost feriți de toate acestea, inclusiv de epidemii. Situația actuală, declanșată de pandemia COVID-19 a

schimbat firul firesc al lucrurilor și bibliotecarii vor trebui să învețe cum să facă față și unor asemenea întâmplări neprevăzute. Lucrurile s-au schimbat și se pare că niciodată nu vor mai fi la fel ca până acum.

În diferite perioade, în diferite țări, bibliotecile au activat în situație de război, revoluție, revoltă, inundații, uragane, incendii și multe altele. Asociații profesionale precum IFLA, ALA etc. au avut în vizor activitatea bibliotecilor în situații de crize și chiar forță majoră. Există reglementări privind managementul condițiilor de criză. Dar nicio organizație profesională n-a putut prevedea o pandemie, care să afecteze aproape toate țările de pe toate continentele aproape concomitent.

Istoricul izraelian, Yuval Noah Harari în mult cititele și mult citatele lucrări: *Sapiens: Scurtă istorie a omenirii*; *Homo deus: Scurtă istorie a viitorului*; *21 de lecții pentru secolul XXI* prognozează proiectele de viitor ale civilizației umane, care vor gravita spre nemurire, fericire și îndumnezeire. Potrivit savantului, acestea vor lua locul proiectelor din trecutul omenirii: foametea, molimele și războaiele. Ce bine ar fi fost dacă ar fi avut dreptate în totalitate! Harari își argumentează teoriile prin faptul că „Pentru prima oară în istorie, astăzi mai mulți oameni mor fiindcă mănâncă prea mult, și nu fiindcă mănâncă prea puțin; mai mulți oameni mor de bătrânețe decât din cauza bolilor infecțioase, și mai mulți sunt cei care se sinucid, decât cei care sunt uciși de soldați, teroriști și criminali luați laolaltă.”

Iată că excepțiile de la linia anunțată de Harari nu s-au lăsat așteptate și să sperăm că și de această dată „excepția va întări regula.”

Însuși Harari își lasă teren pentru manevre, menționând: „Știm destul de bine ce trebuie de făcut pentru a preveni foametea, molimele și războiul – și de obicei reușim să facem. E adevărat, există încă eșecuri notabile; dar atunci când ne confruntăm cu asemenea eșecuri, nu mai ridicăm din umeri spunând: «Ei bine, așa merg lucrurile în lumea noastră imperfectă» sau «Facă-se voia Domnului». Mai curând atunci când foametea, molimele și războiul ne scapă de sub control, simțim că cineva a dat-o

în bară, înființăm o comisie de anchetă și ne promitem nouă înșine că data viitoare ne vom descurca mai bine”.

Se pare că lucrurile nu sunt chiar atât de simple și nici clare. Proiectele trecutului încă rămân în actualitate. Argumentul pe față este Coronavirusul, care în câteva luni a bulversat economia globală și a schimbat agendele de țară pe toate continentele globului. Lumea bibliotecară, ca de altfel și alte domenii, pentru prima dată, se confruntă cu o provocare de asemenea proporții și nu avem dreptul să afirmăm că data viitoare ne vom descurca mai bine. Este nevoie să concentrăm toate eforturile pentru a demonstra că știm cum să ne descurcăm în orice situația, chiar de această dată.

Activitatea bibliotecilor pe timpul perioadei de pandemie, când lumea bibliotecară a trăit vremuri și experiențe total neașteptate, va servi pentru multă vreme ca studiu de caz veridic despre cum s-au descurcat unii și cum au eșuat alții.

Toată arhitectura biblioteconomică din ultimele decenii are la fundament dezideratul bibliotecii și al bibliotecarului de a fi acolo unde este utilizatorul real și cel potențial. Acest deziderat trebuie să fie axa activității și în vremuri de liniște totală și pe timpuri de turbulențe sociale majore.

Pulsul frământărilor din zilele de pandemie poate fi luat de pe rețelele de socializare și se poate observa că reacțiile de pe diverse meridiane sunt foarte diferite. Se pare că lumea bibliotecară a fost găsită puțin (dacă nu chiar total) nepregătită. Managementul dezastrelor în spațiul nostru, dar se pare că și pretutindeni în lume, încă urmează a fi asimilat.

La începuturile pandemiei, când instituțiile publice se închideau una după alta, bibliotecarii au semnalat pe rețele faptul că odată cu sistarea activității altor instituții s-a mărit fluxul de vizitatori în biblioteci. Omul este o ființă socială și nu poate sta în izolare pe termen lung. Dar nu aceasta presupuneam atunci când vorbeam de conceptul de bibliotecă – centru comunitar, sau de conceptul bibliotecă „a treia casă”? Nu aceasta aveam în vedere când îl citam pe Dmitrii Lihaciov, savantul rus, care, ca odă bibliotecii, menționa,

cu ani în urmă, că pot să fie închise școli, universități, alte instituții, dar atât timp cât rămâne biblioteca, nimic nu este pierdut?

În toiu manifestărilor în susținerea bibliotecilor din Regatul Unit, la proteste au ieșit nu numai utilizatorii bibliotecilor, dar și non utilizatorii. Aceștia afirmă că biblioteca trebuie să rămână acolo unde-i este locul. Chiar dacă azi o persoană concretă nu-i folosește serviciile, să fie acolo pentru timpul când va avea nevoie de serviciile acesteia.

Studiile realizate în ultimii ani, având ca temă așteptările utilizatorilor, plasează în prim planul doleanțelor necesitatea informației despre sănătate și bunăstare. Situația din jurul Coronavirus readuce pe agenda bibliotecii, în mai mare măsură, acest deziderat. În primele zile de pandemie, răspunsul bibliotecii la situația creată putea fi rezumat la căutarea materialelor de igienă pentru personal și utilizatori (gel pentru spălatul mâinilor, dezinfectanți, mănuși, măști), afișarea avizelor etc. Ca spații publice, locuri de întâlnire pentru membrii comunității, bibliotecile ar trebui să folosească tot arsenalul de metode de promovare a informației veridice despre acest fenomen: întâlniri cu persoane cu pregătire medicală, discuții individuale și în grup (ținând cont de recomandările organelor de resort), diseminarea informațiilor de calitate, mesaje și directive ce vin din partea instituțiilor, responsabile de soluționarea problemei. Majoritatea activităților tradiționale pot fi realizate și în format online.

Starea de alarmă globală cauzată de Coronavirus ridică multe semne de întrebare pentru bibliotecari. Prinse în acest vârtej, care afectează țări și continente, bibliotecile își revăd și regândesc din mers metodele de implicare, încercând să-și impună prezența ca instituții indispensabile comunității. Evident că bibliotecarii au un rol de jucat în timpul situațiilor de criză, întrebarea este unde pot fi de un real folos și unde pot influența și-și pot demonstra impactul și utilitatea, cel mai bine. Toate firele duc spre activitatea corectă de informare, de evaluare a informației, de selectare a informației corecte și implicarea în com-

baterea informației false, care este în stare să provoace și mai multă panică decât deja este creată prin amploarea fenomenului.

Este evident, că în condiții de criză, bibliotecile se confruntă cu cerințe suplimentare și își asumă roluri suplimentare în a ajuta comunitățile pe care le servesc, angajații și instituțiile partenere.

Ideea de a aduna în bibliotecă diferite unelte de gospodărie a apărut în bibliotecile americane în urma unui uragan, în care numeroase localități au fost distruse din temelie și pentru a ajuta locuitorii cu diverse instrumente, bibliotecarii au început să le colecționeze și să le împrumute membrilor comunității. Gama de instrumente achiziționate de bibliotecii s-a extins mai târziu, incluzând instrumente necesare pentru organizarea timpului liber, inclusiv de bucătărie, sport, vestimentație. Dar ideea inițială a pornit de la un dezastru natural și dorința de a fi de folos.

Cel mai mare rol pe care îl pot juca bibliotecile și bibliotecarii, ca răspuns la noua amenințare, COVID-19, este ca specialiști în informare. În această situație reapare în prim-plan necesitatea de a învăța membrii comunității cum să evalueze, să filtreze informația și să ajungă la conținuturile veridice.

Este timpul oportun ca bibliotecarii să exploateze la maximum funcția de informare a bibliotecii, să ajute oamenii să ajungă mai ușor la informația corectă.

Fără vaccin adecvat bolii sau medicamente aprobate, cea mai bună abordare pe care instituțiile, centrele de sănătate o recomandă în acest moment este o gamă largă de ceea ce se numește intervenții non-farmacologice. Aici este una din nișele de implicare a bibliotecarilor, de rând cu mesagerii altor profesii.

Particularitățile pentru COVID-19 sunt destul de asemănătoare cu cele ale altor boli virale precum gripa. La nivel personal, acestea includ, de rând cu alte acțiuni de protecție, spălarea corectă a mâinilor și menținerea distanțării sociale. Nimeni nu are ce căuta în zona de confort, cel puțin 1 metru distanță (aici recomandările sunt diverse) a persoanelor.

Un rol important pe care bibliotecile îl

pot îndeplini ca răspuns la diverse situații ce țin de COVID-19 este cel al specialiștilor în educația informațională. Fluxul masiv de informații de multe ori contradictorii îi fac pe cetățeni să se simtă nesiguri. Aceștia nu știu în ce știri să aibă încredere. Bibliotecile pot ajuta la umplerea golului ca surse de informații de încredere, precum și ca scut împotriva dezinformării. Prin promovarea informației de calitate, bibliotecile pot combate știrile false, care destabilizează și mai tare situația și sporesc panica.

Pe fondul îngrijorării globale în ceea ce privește coronavirusul, oamenii apelează la biblioteci pentru resurse despre cum să se protejeze pe ei înșiși, pe membrii familiei și pe membrii comunității. Bibliotecile au servit dintotdeauna ca surse de încredere pentru informații de calitate în materie de sănătate, iar bibliotecarii sunt experți instruiți în a ajuta oamenii să găsească cele mai recente informații despre subiecte, cum ar fi, în acest caz, COVID-19.

Anume în momente de criză, bibliotecarii pot reaminti publicului despre ceea ce bibliotecile au făcut întotdeauna cel mai bine, diseminarea informației corecte, de calitate. Bibliotecile pot distribui informații actualizate pe site-urile lor cu privire la starea schimbării COVID-19, pot folosi canalele de comunicare pentru a promova cele mai bune practici de protecție împotriva virusului. Bibliotecile pot juca un rol esențial în a ajuta toți oamenii să acceseze informații medicale exacte, pe care le pot înțelege.

În mod ironic, răspândirea informațiilor și dezinformarea este destul de similară cu răspândirea virusului discutat în această situație. Ca și în cazul bolilor corpului, mintea poate fi pregătită împotriva dezinformării prin cunoașterea timpurie și repetată a faptelor veridice. Ceea ce bibliotecile pot aduce în lupta cu focarul COVID-19 este o abordare mai nuanțată și mai conștientă a actului. Bibliotecarii trebuie să se gândească nu numai la ceea ce postează, distribuie sau afișează, ci și la modul în care fac acest lucru și la potențialele mesaje neintenționate transmise. Bibliotecile pot ajuta utilizatorii să se informeze despre riscurile de transmi-

tere a bolii.

Organizația Mondială a Sănătății (OMS) a creat o pagină cu mituri și răspunsuri care ar fi un loc minunat pentru bibliotecile ce doresc să abordeze dezinformarea. Fiecare mit este desființat de fapte concrete.

Biblioteca Națională de Medicină SUA are o pagină excelentă de resurse Coronavirus, disponibilă bibliotecarilor. Desigur, mesajul general pentru cetățeni, de până acum, a rămas același. Nu intrați în panică și spălați-vă pe mâini! (pentru început). Cetățenii trebuie să fie încrezuți că bibliotecile cunosc adresele unde pot să apeleze după ajutor.

Resursele electronice ale bibliotecii pot ajuta oamenii să-și organizeze timpul, pe perioada cât vor fi nevoiți să rămână acasă. Bibliotecarii pot ajuta persoanele să acceseze site-uri web pentru a descărca cărți electronice, cărți audio, filme etc. Deoarece tot mai multe școli, funcționari publici optează pentru întâlniri virtuale în loc de adunări față-în-față, este un moment bun pentru a familiariza publicul cu ofertele digitale.

Acum este timpul să se vorbească despre: Poezia ca Farmacie (The Poetry Pharmacy); despre Biblioterapie, despre „biblioteca – farmacia sufletului” sau „biblioteca – leac pentru suflet”, care vin la noi încă din antichitate. Și tot acum bibliotecarii trebuie să se gândească la cum poate fi ajutată diaspora și membrii familiilor rămași acasă.

Pe timp de pandemie, bibliotecile se pot dezice pe o perioadă de accesul liber la raft, de activitățile în grup, dar rămân cele individuale, atât în incintă, cât și la distanță. Băncile deja s-au adresat populației să nu folosească banii cash, dar să folosească cardurile bancare. Pentru o perioadă pot și bibliotecile să se concentreze pe toate avantajele oferite de mediul virtual. Există nenumărate practici de lucru la distanță. Acestea pot fi aplicate în practică în condiții reale de criză.

Ca bibliotecari avem niște polițe de plătit pentru încrederea cu care ne-a răsplătit și ne răsplătește populația și cu anticipație pentru susținerea în viitor. Creativitatea specifică bibliotecarilor trebuie pusă la contribuție. Este exact momentul potrivit.

Referințe bibliografice:

1. Informații actualizate privind controlul infecției prin Coronavirusul de tip nou, la nivel național [online]. [citat 3 iulie 2020]. Disponibil: <https://msmps.gov.md/ro/content/informatii-actualizate-privind-controlul-infectiei-prin-coronavirusul-de-tip-nou-la-nivel>
2. Key Resources for Libraries in responding to the Coronavirus Pandemic [online]. [citat 3 iulie 2020]. Disponibil: <https://www.ifla.org/covid-19-and-libraries>
3. Be careful where you get your news about coronavirus [online]. [citat 3 iulie 2020]. Disponibil: <https://www.health.harvard.edu/blog/be-careful-where-you-get-your-news-about-coronavirus-2020020118801>
4. Site-ul Organizației Mondiale a Sănătății: Coronavirus disease (COVID-19) [online]. [citat 3 iulie 2020]. Disponibil: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>
5. Resources for Libraries on Coronavirus [online]. [citat 3 iulie 2020]. Disponibil: https://www.everylibrary.org/resources_for_libraries_on_coronavirus
6. IFLA and COVID-19 [online]. [citat 3 iulie 2020]. Disponibil: <https://www.ifla.org/covid-19>